

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Панайот Д. Карагъзов,
Катедра по славянски литератури на СУ „Св. Климент Охридски”,
относно дисертационния труд на
проф. д-р Амелия Веселинова Личева,
Катедра по теория на литературата на СУ „Св. Климент Охридски”,
Световен ли е Нобел?
за присъждане на научната степен Доктор на филологическите науки

Представеният за публична защита за придобиване на научната степен Доктор на филологическите науки дисертационен труд *Световен ли е Нобел?* на проф. д-р Амелия Личева се състои от три вътрешно разчленени на множество подчасти глави (*Световната литература в началото на XXI век, Нобеловата награда, Съвременната световна литература – светове, послания, прогнози*), заключение, приложение и библиография. Трудът е с обем 282 компютърни страници, а приложеният автореферат (макар и в осезателно съкратен размер) адекватно и пропорционално представя основните идеи на дисертацията.

Дисертационният труд е интердисциплинарно изследване, в което се пресичат различни аспекти на литературната компаративистика, теорията на литературата, литературната история, литературната критика, теорията и практиката на превода и др. Най-често преплитащите се в нея тематични кръгове са за сравнителното литературознание, концепта „световна литература” и престижните световни/международни литературни награди. В определена степен с тази тематика е свързано и приложението към основния корпус, разглеждащо неосъществения български нобелов блян. Въпреки че появата, развитието и проблематиката на концепта „световна литература” са представени от А. Личева в диахронен порядък, дисертацията е разработена с особен оглед към случващото се в световната литература през 21 век.

Трудът *Световен ли е Нобел?* вероятно е завършен в края на 2018 г., която бе белязана с две свързани с Нобеловия литературен приз любопитни явления: появата и номинацията за наградата Оскар на филма *Съпругата (The Wife)* на режисьора Vjörn Runge по публикувания през 2003 г. едноименен роман на американската писателка Мег Уолицър и решението на Нобеловия комитет през 2018 г. да не се присъжда наградата за литература. Тези съвсем различни по своето естество събития едновременно и независимо представят официалното лице и задкулисието при номинациите и определянето на Нобеловия приз за литература. Дисертацията на проф. Амелия Личева е своеобразна пресечна точка на посочените явления – тяхна актуализация и фактография. Личева показва преплитането на литературната компаративистика с теоретичната абстракция или конструкт „световна литература”, разсъждава (в широк план) по въпроса кое прави литературното произведение световно – събитийността (във филмовия случай интересните етнически спомени и преживявания на еврейския писател или високото художествено оформление, извършено от неговата съпруга?); Личева откроява въпроса както за езиковата преводимост на литературните произведения, така и за културната преводимост; показва (в различни аспекти) как сравнителното литературознание принадлежи към теорията, а световната литература по същество е сбор от художествени творби, но доколкото световната литература и сравнителното литературознание са своеобразни скачени съдове, световната литература легитимира и обективизира своята същност чрез сбора от субективни критическо-теоретични оценки. Или, връщайки се към посочените два феномена и връзката им с дисертацията – поради липса на компетентно научно литературоведско жури (въпреки наличието на изтъкнати писатели) Нобелова награда през 2018 г. не бе присъдена!

Дисертационният труд показва нарастващата зависимост на литературните награди от политическата и идеологическа конюнктура. В края на 20 и през нашето 21 столетие световната литература наподобява световната интернетна мрежа, която необратимо промени традиционните представи за център и периферия и в своята дисертация А. Личева представя преосмислянето на евро-американо- и прочието центризми. Показва, че заедно с миграционните потоци мигрира литературният интерес и се променя литературният вкус. И ако Нобеловата награда на поляка Хенри Сенкевич през 1905 г. (присъдена му най-вече за романа *Кво Вадис*) припомня, че всички (включително и литературните)

пътища водят към Рим, Нобеловият приз за Свитлана Алексеевич показва, че 110 години по-късно беларуско-украинската географска и литературна периферия се превръща в център, благодарение на общочовешката проблематика, разработена в художествено-документалната проза на Алексеевич.

В този ред на мисли е интересно да се отбележи, че при естествената еволюция на абстракта „световна литература” някак си постепенно отпадат етно-географските абстракции „литературна общност” и „особена литературна общност”, които бяха свързващите звена между националната и световната литература. С разсъжденията си върху постколониалността и миграцията проф. Личева маркира трансформирането на традиционната пространствена регионалност в същностна, различаваща се от европо- и американо-центричната; чрез примери от типа на Орхан Памук и Елиф Шафак Личева показва как даден автор от местен става световен, независимо къде е роден и къде твори.

Интересна находка са интерпретациите на нобеловите речи, чрез които Амелия Личева демонстрира, че наред с комерсиалността и различните типове конюнктурност литературните награди изпълняват ролята на послания, насочени към настоящето и бъдещето.

Дисертацията *Световен ли е Нобел?* е зрял и добре премислен труд, в който кулминират многогодишните изследователски и критически разработки на проф. Амелия Личева. Въз основа на посочените и редица неупоменати в становището научни приноси с удоволствие и без колебание ще гласувам за присъждане на научната степен Доктор на филологическите науки на проф. д-р Амелия Веселинова Личева.

Проф. д-р Панайот Карагъзов,
Катедра Славянски литератури на СУ